

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E – 35

PREHEAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie III./2021
Plénium

Nález:

spisová značka	PL. ÚS 2/2021
populárny názov	Ústavnosť predĺženia núdzového stavu
sudca spravodajca	Martin Vernarský
druh konania	konanie o súlade rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	31.03.2021
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 2 ods. 2 Ústava Slovenskej republiky čl. 1 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 13 Ústava Slovenskej republiky čl. 16 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 23 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 23 ods. 3 zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu čl. 5 ods. 2 zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu čl. 5 ods. 3 uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 160 k návrhu na opakované predĺženie času trvania núdzového stavu podľa čl. 5 ods. 2 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. vyhláseného uznesením vlády SR č. 587 z 30. septembra 2020 a na prijatie opatrení podľa čl. 5 ods. 4 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. uverejnené v Zbierke zákonov SR pod č. 104/2021 Z. z.
analytická právna veta	1. Ústavný súd deklaruje, že vláda (ako vrcholný exekutívny orgán s rozsiahlymi, vecne súvisiacimi kompetenciami) je v lepšej pozícii posúdiť okolnosti vyhlásenia núdzového stavu a za toto posúdenie a dôsledky svojho (pozitívneho, ale aj negatívneho) rozhodnutia o tom, či predĺži núdzový stav, je demokraticky zodpovedná. Úlohou ústavného súdu v tomto konaní je v zásade posúdiť len základnú racionalitu širšieho skutkového základu a zistiť, či nejde o zjavne neprimeranú reakciu exekutívy. Ústavný súd neposudzuje, ako optimálne má byť núdzový stav rozhodnutím vlády vymedzený, s výnimkou zásahu proti aktivite vlády pri obmedzovaní základných práv a ukladaní povinností, ktorá nie je nevyhnutná. 2. Decízne hodnotiace kritérium rozhodovania ústavného súdu je prevažne orientované na ochranu základných práv a slobôd, ktorých obmedzovanie je so stále plynúcim časom pri predlžovaní núdzového stavu pociťované ich nositeľmi ako naliehavjšie a zaťažujúcejšie, zatiaľ čo ústavným zákonom vyžadovaný súhlas národnej rady sleduje dominantne zabezpečenie potrebnej mocenskej rovnováhy v štáte v období pretrvávajúceho núdzového stavu (čo sa spája s priamou ústavnou zodpovednosťou vlády parlamentu). 3. Podozrievavosť ústavného súdu pri prieskume (opakovane) predlžovaného

	núdzového stavu, aj napriek potrebe súhlasu národnej rady, je z dôvodu objektívneho faktu plynutia času vyššia a vyžaduje prísnejšie posúdenie, ako je tomu v prípade vyhláseného núdzového stavu. Prísnosť je však podstatne determinovaná závažnosťou a povahou pretrvávajúcej hrozby. 4. Pri posudzovaní času predĺženého núdzového stavu ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že dôvodom predĺženia nie je len existujúce ohrozenie života a zdravia osôb, ale aj jeho bezprostredná hrozba (čl. 5 ods. 1 ústavného zákona). Nevyhnutnosť času predĺženého núdzového stavu (čl. 5 ods. 2 ústavného zákona) sa preto nemôže odvíjať iba od stavu aktuálneho vo chvíli rozhodovania o jeho predĺžení, ale aj od reálnosti hrozby prípadného zhoršenia, na ktorú nadväzuje požiadavka okamžitej akcieschopnosti zo strany štátu. 5. Úlohou ústavného súdu je prieskum výlučne v rovine ústavnej udržateľnosti obmedzení uplatňovaných v režime núdzového stavu, nie zisťovanie a následné pozitívne formulovanie optimálneho systému opatrení, ktoré si účinné zábrany ďalšieho šírenia koronavírusovej infekcie vyžadujú. Rovnaký záver platí aj vo vzťahu k súčasným alebo budúcim opatreniam prijatým na účel reparácie a kompenzácie sekundárnych širších hospodárskych a ekonomických dôsledkov zavedených obmedzení, ktorých vhodnosť a efektívnosť však netvoria predmet posudzovania ústavného súdu.
skutkový stav a základné fakty	Ústavnému súdu boli doručené dva návrhy (návrh skupiny poslancov NR SR, návrh generálneho prokurátora SR) na preskúmanie, či núdzový stav opakovane predĺžený napadnutým uznesením vlády a rozhodnutia nadväzujúce na rozhodnutie o predĺžení núdzového stavu sú v súlade s ústavou a ústavným zákonom o bezpečnosti štátu, konkrétne, či boli splnené formálne a vecné podmienky na jeho predĺženie (referenčné normy čl. 5 ods. 2 a 3 ústavného zákona o bezpečnosti štátu) a či tak boli naplnené kritériá princípu legality (čl. 1 ods. 1 ústavy) a viazanosti štátnej moci právom (čl. 2 ods. 2 ústavy), a či obmedzenie základných práv a slobôd a uloženie povinností vyplývajúce z rozhodnutí nadväzujúcich na predĺženie núdzového stavu splňa ústavné podmienky (referenčné normy čl. 13, čl. 16 ods. 1, čl. 23 ods. 1 a 3 ústavy).
z odôvodnenia	Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že podmienky predĺženia núdzového stavu vládou predpokladané v čl. 5 ods. 2 ústavného zákona o bezpečnosti štátu, zavedenie osobitného schvaľovacieho postupu s účasťou národnej rady, no v neposlednom rade i právomoc ústavného súdu posúdiť súlad predĺženia núdzového stavu s ústavou alebo ústavným zákonom zreteľne reprezentujú eminentný záujem na starostlivom posúdení všetkých kritérií súvisiacich s výnimočnou situáciou bezprostredne ohrozujúcou život a zdravie ľudí v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie. Popísaný systém by súčasne objektívne mal povzbudzovať dôveru verejnosti, že predĺženie núdzového stavu bude posúdené adekvátne a komplexne. I keď tento proces predstavuje ústavnú poistku v rámci del'by moci a systému vzájomných brzd a protiváh v parlamentnej republike, je potrebné nestrácať zo zreteľa, že sa odohráva výlučne na pozadí výnimočnej situácie ohrozenia života a zdravia ľudí pandemiou. Uvedená okolnosť by nemala uberať na dôraze pri uplatňovaní referenčných právomocí vlády, parlamentu či návrhom podmienenej právomoci ústavného súdu v súvislosti s predĺžením núdzového stavu, naopak, mala by prispieť k tomu, aby sa uplatňovanie týchto brzd a protiváh dialo za takých okolností, z ktorých bude možné porozumieť dôvodom, ktoré výsledok rozhodovania ovplyvnili. Zároveň je však potrebné si uvedomiť, že legitímácia normotvorcu vychádza nie z justičných, ale z demokratických a politických postupov rozhodovania, ktorých základom je hľadanie politického konsenzu pri tvorbe normatívnych právnych aktov. Parlamentná a vládna normotvorba, a to aj núdzová, ako tomu je aj v tomto prípade, preto nie je podmienená vydaním rozhodnutia, ktoré by muselo obsahovať nearbitrárne odôvodnenie konkrétnymi skutkovými okolnosťami alebo právnymi úvahami. Tak, ako je limitom zákonodarcu ústava, tak je limitom predĺženia núdzového stavu len ústavná norma obsiahnutá v čl. 5 ods. 2

	ústavného zákona, podľa ktorej núdzový stav vyhlásený z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas predĺžiť najviac o ďalších 40 dní, a to aj opakovane. Tento limit nebol vládou prekročený, keďže skutočnosť pandémie ohrozujúcej životy a zdravie osôb, ako aj predpoklad, že pandémie nebude prekonaná najbližších 40 dní, bola v rozhodovacom procese predchádzajúcom napadnutému uzneseniu vlády jasne, odborne a zrozumiteľne verifikovaná tak, že je zrejma aj ústavnému súdu pri jeho rozhodovaní. O nesúlade predĺženia núdzového stavu s ústavným zákonom bude možné uvažovať len vtedy, ak bude zrejme, že nie sme konfrontovaní s nešťastným faktom – skutkovou okolnosťou pandémie ohrozujúcej životy a zdravie osôb. Tak tomu v súčasnosti nie je a ostáva len dúfať, že tomu tak skoro bude. Preto rozhodnutie vlády o predĺžení núdzového stavu je v súlade s čl. 5 ods. 2 ústavného zákona. I keď sa môže javiť, že proces prijímania rozhodnutia vlády a jeho forma nemá požadované náležitosti, takéto procesné požiadavky zo znenia domnele porušených ustanovení ústavy a ústavného zákona nemožno vyvodiť. Opačné východisko ústavný súd dosiaľ zvolil iba v prípadoch uplatnenia individuálnej rozhodovacej právomoci vlády cielenej na konkrétneho adresáta (napr. IV. ÚS 478/2011), ktorá je svojím charakterom i ústavnoprávnym významom diametrálne odlišná od právomoci vyplývajúcej z ústavného zákona o bezpečnosti štátu. Súčasne ústavný súd zvýraznil neverejnú rokovania vlády odkazom na osobitnú právnu úpravu (§ 1a prvá veta zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov; II. ÚS 514/2010, II. ÚS 514/2012). Napokon v tejto súvislosti treba dodať, že okrem identifikovaného ústavnoprávneho limitu, ktorý bol predmetom tohto konania, ďalším a osobitným prvkom demokratickej a politickej legitímácie napadnutého vládneho rozhodnutia bude proces vyslovenia súhlasu národnej rady s predĺžením núdzového stavu tak, ako ho predpokladá čl. 5 ods. 2 tretia veta ústavného zákona.
použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EStP a iných súdov	nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 22/2020 zo 14. októbra 2020
súvisiace právne predpisy	Ústava Slovenskej republiky čl. 129 zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu čl. 5 ods. 2 uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 587 o vyhlásení núdzového stavu podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov uverejnené v Zbierke zákonov SR pod č. 268/2020 Z. z. zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu čl. 5 ods. 4 uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 160 k návrhu na opakované predĺženie času trvania núdzového stavu podľa čl. 5 ods. 2 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. vyhláseného uznesením vlády SR č. 587 z 30. septembra 2020 a na prijatie opatrení podľa čl. 5 ods. 4 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. uverejnené v Zbierke zákonov SR pod č. 104/2021 Z. z.
klúčové slová	práva a slobody – základné ľudské práva a slobody-sloboda pohybu a pobytu núdzový stav práva a slobody – základné ľudské práva a slobody-právo na nedotknuteľnosť osoby, súkromia základné ľudské práva a slobody-obmedzenie vláda-uznesenie

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.